

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

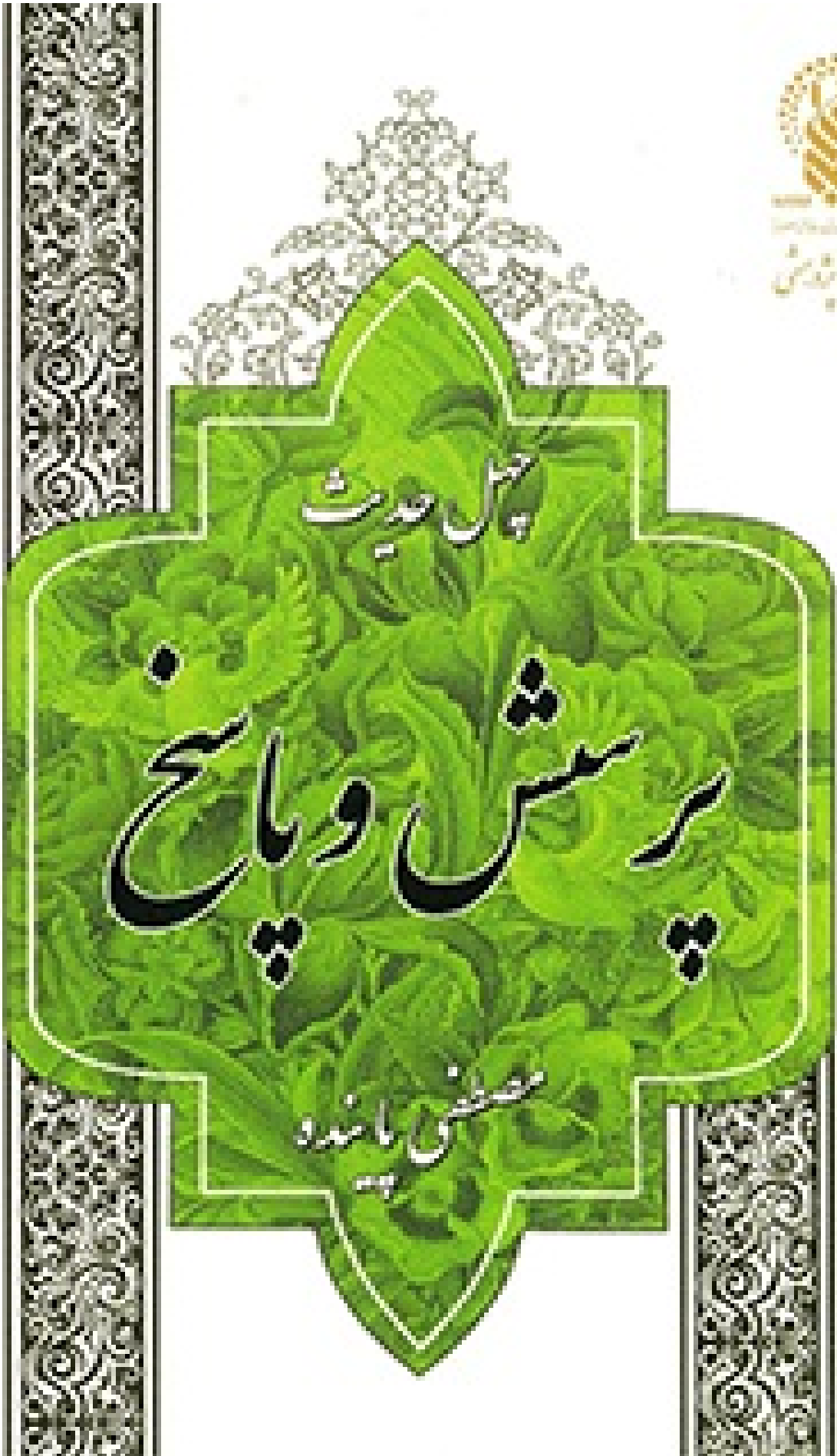
Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

۱۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چهل حدیث : پرسش و پاسخ

نویسنده:

مصطفی پاینده

ناشر چاپی:

زائر - آستانه مقدسه قم

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	چهل حدیث : پرسش و پاسخ
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۴	سخن ما
۲۴	ضرورت پرسش
۲۶	ترک پرسش
۲۸	پرهیز از پرسش بی جا
۳۰	رعایت مکان در پرسش
۳۲	رعایت زمان در پرسش
۳۴	حسن پرسش
۳۵	اجازه برای پرسش
۳۹	پرهیز از کثرت سؤال
۴۰	از آنچه نگفتم نپرسید
۴۲	سوال زیاد ممنوع
۴۳	فروتنی در پرسش
۴۶	پرسش از امامان علیهم السلام
۴۸	پرسش از عالمان
۵۰	پرسش از نیکان
۵۱	اظهار ندانستن
۵۲	از صفات عالم
۵۳	بگو نمیدانم
۵۵	پاسخ پس از تحمل شنیدن
۵۸	رعایت حق تقدم در پاسخ

- ۶۰ ..... اقناع مخاطب در پرسش
- ۶۱ ..... ملاحظه فهم پرسش گر
- ۶۳ ..... آموزش به اهل حکمت در پاسخ
- ۶۴ ..... ملاحظه درک مردم در پاسخ
- ۶۸ ..... آگاهی و یاد گرفتن، هدف پرسش
- ۷۰ ..... کسب آگاهی با سؤال
- ۷۲ ..... از اهل بیت بی‌پرسید
- ۷۳ ..... پاسخ گفتن به هر پرسش
- ۷۴ ..... تناسب پرسش و پاسخ
- ۷۶ ..... خردورزی در پرسش
- ۷۸ ..... تأمل در پرسش
- ۸۰ ..... پرسش، کلید دانایی
- ۸۱ ..... گنجینه دانش و کلید آن
- ۸۴ ..... پرسش برای شناخت امام
- ۸۶ ..... گستره علم امام و پرسش
- ۸۸ ..... پرسش از امور مشکل
- ۹۰ ..... پرسش از امور ضروری
- ۹۲ ..... پرسش از امور سودمند
- ۹۴ ..... «منابع»
- ۹۶ ..... درباره مرکز

چهل حدیث : پرسش و پاسخ

مشخصات کتاب

سرشناسه : پاینده، مصطفی، ۱۳۲۶ -

عنوان و نام پدید آور : چهل حدیث : پرسش و پاسخ / مصطفی پاینده؛ [برای] مدیریت پژوهشی آستانه مقدسه قم.

مشخصات نشر : قم: آستانه مقدسه قم، انتشارات زائر، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۸۸ ص.؛ ۱۱/۵×۱۶/۵ س.م.

فروست : آستان مقدس قم، مدیریت پژوهشی؛ شماره ۸۳.

شابک : ۲۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۰-۳۲۵-۶ :

وضعیت فهرست نویسی : فایا

یادداشت : فارسی - انگلیسی.

یادداشت : کتابنامه: ص. ۸۷ - ۸۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : اربعینات -- قرن ۱۴

موضوع : پرسشگری -- احادیث

شناسه افزوده : آستانه مقدسه قم. مدیریت پژوهشی

شناسه افزوده : آستانه مقدسه قم. انتشارات زائر

رده بندی کنگره : BP۱۴۳/۹ پ ۲۳ چ ۸۴ ۱۳۹۲

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۲۱۸

شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۸۴۹۶۷

ص: ۱

اشاره

كَلَامُكُمْ نُورٌ؛

سخن شما اهل بیت، نور است.

(زیارت جامعه کبیره)

برآستان احادیث اهل بیت، عقل حضوع می کند دل خشوع مییابد و روح سیراب میشود. احادیث نورانی ائمه اطهار، منشوری است که حکمت‌های قدسی و معارف ناب الهی را بر دلها و عقلا می‌تاباند. گلشنی روح پرور و گنجینه‌های گرانبها و سرمایه‌های پایان ناپذیر است.

ص: ۷

امام باقر علیه السلام فرمود:

شَرْقًا وَ غَرْبًا فَلَا تَجِدَانِ عِلْمًا صَيِّحِحًا إِلَّا شَيْئًا خَرَجَ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلِ الْبَيْتِ؛^(۱) به شرق و غرب جهان بروید، هیچ دانش صحیحی نخواهید یافت، مگر آن که از ما خاندان پیامبر صادر شده است.

همواره مدیون راویان، محدثان و عالمان گذشته شیعه‌ایم که با دقت و درایت و مسئولیت‌شناسی، سخنان نورانی پیشوایان معصوم را ثبت و ضبط کرده و به عنوان «میراث اهل بیت» به نسلهای بعدی سپرده‌اند.

ص: ۸

۱- [۱]. الکافی، ج ۱، ص ۳۹۹.

احادیث اهل بیت علیهم السلام آنگونه که خودشان فرموده‌اند، «نور» است.

مجموعه‌های حدیثی، دانشکده‌های صامت اما جاویدان امامان شیعه است که بشریت را آموزش غیر حضوری می‌دهد و خرسندیم که ما میراث دار این علوم و معارفیم. برای پیمودن راه صحیح زندگی و رهایی از حیرتها و ضلالتها و کج راهها، نیازمند این احادیثیم که «چراغ راه» و هدایتگر اندیشه‌ها و صفابخش دلها و جانها است.

روایات پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت او، هم در عرصه مباحث اعتقادی برای ما «حجت» است،

هم در قلمرو فقه و تبیین احکام شرع و حلال و حرام الهی سند و پشتوانه است، هم در موضوعات اخلاقی، تربیتی، تهذیب نفس، پند و موعظه، سرشار از حکمت و بینش و هدایت است و اگر مردم با احادیث نورانی خاندان عصمت و طهارت آشنا شوند، دل در گرو محبت و اطاعت آنان مینهند، همانگونه که حضرت رضا علیه السلام فرمود:

إِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَاتَّبَعُونَا؛^(۱) اگر مردم خوبیهای سخنان ما را بدانند، از ما پیروی میکنند.

ص: ۱۰

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۲، ص ۳۰، ح ۱۳.

بر این اساس، آموختن، نوشتن، بیان، نشر، شرح و تبیین، حفظ و تعلّم احادیث اهل بیت، کاری است ارزشمند و در راستای حفظ و گسترش فرهنگ اهل بیت علیهم السلام.

کتاب حدیثی شیعه، همچون دریایی عمیق و موج پر از گهرهای نفیس است. برای بهره گیری از ذخایر این اقیانوس ژرف و پر گهر، باید به غواصی در دل آن پرداخت و لؤلؤ و مرجانهایی به دست آورد و به نسل امروز و مشتاقان عرضه کرد.

«چهل حدیث نویسی»، یکی از گامهای ارزشمند در نشر و تشریح احادیث عترت پاک

نبوی است که عالمان از دیرباز به آن مبادرت میورزیدند و جامعه را از معنویت آثار اهل بیت بهره‌مند میساختند. اینکه امامان علیهم السلام فرموده‌اند:

هر کس چهل حدیث از احادیث ما را حفظ کند، در روز قیامت فقیه و دین‌شناس برانگیخته می‌شود، (۱) هم پشتوانه چنین حرکت علمی و فرهنگی است، هم ما را به ضرورت حفظ احادیث آنان آگاه می‌کند. چه حفظ به معنای به حافظه سپردن باشد، چه ثبت و ضبط و جلوگیری از فراموش شدن و از بین رفتن

ص: ۱۲

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۲، ص ۱۵۲.

باشد و چه به معنای حفظ در عمل. به هر حال، تشویقی است برای رویکرد به معارف اهل بیت که در کلمات نورانی آنان نهفته است.

امروز، نیاز جامعه به آشنایی با فرهنگ ناب اهل بیت، بیش از هر زمان احساس میشود، عطش و استقبال هم که مردم از خود نشان میدهند، ضرورت ارائه و عرضه کلمات خاندان عصمت را در قالبی روان، سهل الوصول و متناسب با اقشار مختلف علاقه‌مند، روش‌تر نشان میدهد و به همین دلیل، مراکز و مؤسسات و اشخاصی به نشر «چهل حدیث» می‌پردازند.

ص: ۱۳

منظور از پرسش و پاسخ، سؤال به معنای طلب علم و پاسخ آن است و این یکی از مسایل حیاتی انسانها، جوامع و پیروان مسلکها و ادیان گوناگون است.

هر انسان، قوم و اجتماعی برای تأمین نیازهای مادی و معنوی خود، ناچار از کسب دانش است و یکی از راههای دانستن، پرسیدن است.

در قرآن کریم از ضرورت پرسیدن از اهل علم یاد شده و پرسش و پاسخ هایی درباره بعضی از احکام و برخی از گذشتگان آمده

است. برخی از این سؤال و جوابها درباره معاد و زمان قیامت است؛ مانند:

{ قال من يحيى العظام وهو رميم ﴿قل يحييها الذي انشاها اول مره...﴾ «منكر معاد) می گوید: چه کسی (می تواند) استخوانهای پوسیده (و بدن متلاشی شده) را زنده کند؟ بگو آن کسی که او را در آغاز آفرید، قادر است دوباره او را زنده کند...».

در احادیث، سؤال و جوابهایی بین مردم و چهارده معصوم علیه السلام ردّ و بدل شده که محور بیشتر آنها مسایل مربوط به دین است. در این نوشته، چهل حدیث با موضوع پرسش و پاسخ

ص: ۱۵

توسط حجت الاسلام والمسلمین مصطفی پاینده گردآوری شده است که ضمن تقدیر از زحمات علمی و پژوهشی نویسنده محترم، اقدام به چاپ این اثر کرده‌ایم. امیدواریم این کار قدمی در راه نشر معارف اسلام و سبب آگاهی بیشتر مسلمانان و جویندگان حق شود.

مدیریت پژوهشی

آستان مقدس

ص: ۱۶

امام صادق علیه السلام لِحُمْرَانَ بْنِ أَعْيَنَ فِي شَيْءٍ سَأَلَهُ: إِنَّمَا يَهْلِكُ النَّاسُ لِأَنَّهُمْ لَا يَسْأَلُونَ؛ (۱)

در پی سؤال حمران بن أعین درباره امری از امام صادق علیه السلام، حضرت فرمود: مردم به خاطر سؤال نکردن (از مسائل دین) هلاک و گمراه می شوند.

ص: ۱۷

۱- [۱]. محمد بن یعقوب الكلینی، الکافی، ج ۱، ص ۴۰.

هر مسلمانی در تمام امور مادی و معنوی خود باید براساس معرفت و دانش حرکت نماید و هر کجا مطلبی را ندانست، راهی جز مراجعه به کارشناس و اهل علم و پرسش از آنان برای کشف مسائلی که نمیداند وجود ندارد.

ترک پرسش

عَنِ الْبَرْزَنْطِيِّ قَال: سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَأْتِي السُّوقَ فَيَشْتَرِي جُبَّةً فَرَاءَ لَهَا يَدْرِي أَذَكِيهَ هِيَ أَمْ غَيْرُ ذَكِيهَ أَيْصِلُّمِي فِيهَا فَقَالَ: نَعَمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ أَلْ-مَسْأَلَةُ. إِنَّ أَيَا جَعْفَرَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يَقُولُ إِنَّ أَلْ-نَحْوَارِجَ ضَعِيقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِجَهَائِلِهِمْ إِنَّ الدِّينَ أَوْسَعُ مِنْ ذَلِكَ؛ (١)

بزنتی میگوید: از امام رضا علیه السلام درباره شخصی سؤال کردم که به بازار (مسلمانان) رفته و لباسی از پوست الاغ وحشی خریده بود

ص: ۱۹

و نمیدانند آیا آن حیوان ذبح شرعی شده یا نه، آیا میتواند با آن لباس نماز بخواند؟ امام علیه السلام فرمود: بله ، در اینجا بر شما سؤال لازم نیست، همانا امام باقر علیه السلام میفرمود: خوارج با جهل خود بر خویش سخت گرفتند و امر دین، وسیع تر و آسان تر از این است.

پیام حدیث

انسان مسلمان در امر پاکی و نجسی، باید اصل تذکیه، طهارت و صحت را جاری سازد و نباید خود و دیگران را در حرج و تنگنا قرار دهد.

ص: ۲۰

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام: إِنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْكُمْ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا وَ حَدَّ لَكُمْ حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوهَا وَ نَهَاكُمْ عَنْ أَشْيَاءَ فَلَا تَنْتَهِكُوهَا وَ سَكَتَ لَكُمْ عَنْ أَشْيَاءَ وَ لَمْ يَدْعَهَا نِسْيَانًا فَلَا تَتَكَلَّفُوهَا؛ (۱)

خداوند، واجباتی را مقزّر کرده که نباید آنها را ترک و ضایع نمایید و حدودی را مشخص نموده که نباید از آنها تجاوز کنید و از چیزهایی نهی کرده که نباید با ارتکاب آنها

ص: ۲۱

پرده دری شود و برای رعایت حال شما از چیزهایی سکوت کرده و از روی فراموشی هم نبوده پس شما نباید برای آنها خود را به مشقت بیندازید (زیرا تلاش برای دانستن آنها و سؤال بیجا، چه بسا تکلیف سختی را در پی داشته باشد).

پیام احادیث

انسانی که به احکام شرعی آگاهی ندارد باید از امامان علیه السلام، عالمان و کارشناسان علوم دینی سؤال نموده، از عمل به نظر شخصی خود اجتناب کند و تا سر حد امکان جانب احتیاط را رعایت نماید.

ص: ۲۲

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ شَرَفٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي الْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أُمِّتِي بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لِي: أَلَسْتُ ابْنَ شَرَفٍ؟ قُلْتُ: بَلَى. فَأَرَدْتُ أَنْ أَسْأَلَهُ عَنْ مَسْأَلَةٍ فَأَبْتَدَأَنِي مِنْ غَيْرِ أَنْ أَسْأَلَهُ فَقَالَ: نَحْنُ عَلَى قَارِعَةِ الطَّرِيقِ وَ لَيْسَ هَذَا مَوْضِعَ مَسْأَلَةٍ؛ (۱)

محمد بن شرف میگوید: با امام هادی علیه السلام در مدینه در حال راه رفتن و حرکت بودیم که حضرت به من فرمود: آیا تو فرزند اشرف

ص: ۲۳

نیستی؟ عرض کردم چرا. من خواستم از امام علیه السلام درباره موضوعی سؤال نمایم که قبل از طرح پرسش حضرت فرمود:
ما در حال بالا رفتن و حرکت در راه اصلی هستیم و اینجا جای سؤال کردن نیست.

ص: ۲۴

قَالَ قَبِيصَةُ بْنُ يَزِيدَ الْجُعْفِيُّ: دَخَلْتُ عَلَى الصَّادِقِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَعِنْدَهُ... قُلْتُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، قَدْ أَتَيْتُكَ مُسْتَفِيداً قَالَ: سَلْ وَ أَوْجِزْ. قُلْتُ: أَيْنَ كُنْتُمْ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ اللَّهُ سَمَاءً... وَأَرْضاً قَالَ: يَا قَبِيصَةُ لِمَ سَأَلْتَنَا عَنْ هَذَا الْوَقْتِ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ حُبَّنَا قَدْ اكْتَسَبَ وَبُغْضَنَا قَدْ فَشَا...؟ (۱)

قبیصه میگوید: بر امام صادق علیه السلام وارد شدم؛ در حالیکه چند نفر نزد آن حضرت حضور داشتند و عرض کردم: من برای استفاده کردن

ص: ۲۵

به محضر شما آمده‌ام. حضرت فرمود: سؤال نما ولی مختصر و خلاصه باشد. عرض کردم: قبل از خلقت آسمان و زمین شما کجا بودید؟ امام علیه السلام فرمود: قبیصه! در این شرایط زمانی چرا درباره چنین امری سؤال کردی؟ آیا نمیدانی محبت به ما در خفاء (زمان تقیه است) و بغض و دشمنی با ما آشکار و علنی است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله: حُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ (۱)؛ حسن پرسش و خوب سؤال کردن نیمی از علم است.

ص: ۲۷

۱- [۱]. متقی هندی، کنز العمال، ج ۱۰، ص ۲۳۸، ح ۲۹۲۶۲.

عَنْ هِشَامِ بْنِ أَلْحَكَمِ قَالَ: قَالَ لِي أَبُو شَاكِرٍ الدِّيَّانِيُّ: إِنَّ لِي مَسْأَلَةً تَسْتَأْذِنُ لِي عَلَى صَاحِبِكَ فَإِنِّي قَدْ سَأَلْتُ عَنْهَا جَمَاعَةً مِنَ الْعُلَمَاءِ فَمَا أَجَابُونِي بِجَوَابِ مُشْبِعٍ. فَقُلْتُ: هَلْ لَكَ أَنْ تُخْبِرَنِي بِهَا فَلَعَلَّ عِنْدِي جَوَابًا تَرْضِيهِ. فَقَالَ: إِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَلْقَى بِهَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ؟ فَاسْتَأْذَنْتُ لَهُ: فَدَخَلَ فَقَالَ لَهُ: أَتَأْذِنُ لِي فِي السُّؤَالِ؟ فَقَالَ لَهُ: سَلْ عَمَّا يَدَا لَكَ. فَقَالَ لَهُ: مَا الدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ لَكَ صَانِعًا؟ فَقَالَ: وَجَدْتُ نَفْسِي لَا تَخْلُو مِنْ إِحْدَى جِهَتَيْنِ؛ إِمَّا أَنْ أَكُونَ صَانِعُهَا أَنَا فَلَا أَخْلُو مِنْ أَحَدٍ مَعْنَيْنِ إِمَّا أَنْ أَكُونَ صَانِعُهَا وَكَانَتْ مَوْجُودَةً أَوْ صَانِعُهَا وَكَانَتْ مَعْدُومَةً. فَإِنْ كُنْتُ صَانِعُهَا وَ

كَانَتْ مَوْجُودَةً فَقَدْ اسْتَغْنَيْتُ بِوُجُودِهَا عَنْ صَنْعَتِهَا وَإِنْ كَانَتْ مَعْدُومَةً، فَإِنَّكَ تَعَلَّمُ أَنَّ الـمَعْدُومَ لَا يُحَدِّثُ شَيْئاً فَقَدْ ثَبِتَ أَنَّ لِي صَانِعاً وَهُوَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ. فَقَامَ وَمَا أَجَابَ جَوَاباً؛ (۱)

هشام بن حکم میگوید: (شخصی) به نام ابوشاکر به من گفت: از آقای خود برای پرسش من اجازه بگیر، زیرا من درباره امری از علما سؤال کرده‌ام، ولی آنان جواب کاملی به من ندادند. من (هشام) به ابوشاکر گفتم سؤال خود را برای من مطرح نما، شاید جواب مورد

ص: ۲۹

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۳، ص ۵۰.

پسند تو را بدهم. او گفت: من برای طرح آن سؤال علاقه دارم که امام صادق علیه السلام را ملاقات نمایم. هشام برای او اجازه گرفت و وی بر امام علیه السلام وارد شده و اجازه طرح سؤال را خواستار گشت. حضرت به او فرمود: از آنچه در نظر داری پرسش نما. او به امام علیه السلام عرض کرد: چه دلیلی وجود دارد که انسان دارای آفریدگار است؟ حضرت فرمود: نفس من از دو حالت خارج نیست: یا این که من او را آفریده‌ام، در عین اینکه وجود دارد. یا این که من او را خلق نمودهام در حالیکه او نبود. اگر من در حال وجود، او را آفریده باشم، وجود او من را از آفریدن بی نیاز می کند و اگر او نبوده

روشن است که معدوم، چیزی را پدید نمیآورد. پس نتیجه می گیریم که انسان خالق دارد که همان پرودگار موجودات است. ابوشاکر برخواست و دیگر سخنی نگفت.

ص: ۳۱

پرهیز از کثرت سؤال

رَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ مِنْ حَقِّ الْمُعَلِّمِ عَلَى الْمُتَعَلِّمِ أَنْ لَا يُكْثِرَ السُّؤَالَ عَلَيْهِ وَلَا يَسْبِقَهُ فِي الْجَوَابِ؛ (۱)

عبدالله بن حسن به نقل از پدرش علیه السلام و او از جدش علیه السلام می فرماید: از حقوق معلم بر فراگیرنده علم این است که از او زیاد سؤال نکند و در جواب دادن بر او سبقت نگیرد.

ص: ۳۲

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۲، ص ۴۴.

از آنچه نگفتم پرسید

از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است: ذُرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَ اخْتِلَافِهِمْ عَلَي أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَدَعَوْهُ؛ (۱)

آنچه را من ترک کردم (درباره آن سخنی نگفتم)، رها کنید (سؤال نکنید) زیرا پیش از شما، اشخاصی در اثر کثرت سؤال و کشمکش درباره پیامبران خود هلاک و گمراه شدند.

ص: ۳۳

۱- [۱]. كثر العمال، ج ۱، ص ۱۸۱، ح ۹۱۶.

آنچه را من دستور می دهم در حدّ توان انجام دهید و در صورتی که از چیزی نهی کردم، آن را ترک نمایید.

ص: ۳۴

سوال زياد ممنوع

نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَنْ قِيلٍ وَقَالَ وَكَثَرَهُ السُّؤَالِ وَإِضَاعَهُ الْمَالَ؛ (۱)

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله از سر و صدا، کثرت سؤال و تباه کردن مال نهی فرموده‌اند.

ص: ۳۵

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۳۰۴.

قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ.. أَخْبِرْنِي عَنِ الْمُؤْمِنِ فَقَالَ لَا عَجَبَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ... فَمِمَّ عَجِبْتَ يَا إِبْرَاهِيمَ سَلْ وَلَا تَسْتَكْفِرْ وَلَا تَسْتَحْسِرْ فَإِنَّ هَذَا الْعِلْمَ لَا يَتَعَلَّمُهُ مُسْتَكْبِرٌ وَلَا مُسْتَحْسِرٌ...؛ (۱)

راوی میگوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: من را از (علایم) شخص مؤمن آگاه فرما. حضرت در ضمن جوابهای خود افزودند: از امر خدا نباید تعجب کرد و خطاب به ابراهیم

ص: ۳۶

(راوی) فرمود: از چه چیز تعجب میکنی؟ سؤال کن و از پرسش خودداری نکن و خستگی به خود راه نده، زیرا شخص متکبر و سست (و تنبل) نمیتواند علم دین را فرا گیرد.

ص: ۳۷

پرسش از امام علی علیه السلام

امام علی المیرالمؤمنین علیه السلام: سَلُونِي قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِي ... سَلُونِي فَإِنَّ عِنْدِي عِلْمَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ؛ (۱)

حضرت علی علیه السلام فرمودند: قبل از اینکه من را از دست بدهید، سؤال کنید. زیرا علم اولین و آخرین نزد من است.

ص: ۳۸

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۱۷.

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي قَوْلِهِ {فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ} (۱) مَنْ أَلِمْ مَعْنُونَ بِذَلِكَ قَالَ: نَحْنُ. قُلْتُ: فَأَنْتُمْ أَلِمْ مَسْئُولُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَنَحْنُ السَّائِلُونَ. قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: فَعَلَيْنَا أَنْ نَسْأَلَكُمْ؟ قَالَ: نَعَمْ. قُلْتُ: وَ عَلَيْكُمْ أَنْ تُجِيبُونَا؟ قَالَ: لَا ذَاكَ إِلَيْنَا؛ (۲)

از امام باقر $\square$ درباره سخن خدا «اگر نمیدانید از اهل علم پرسش نمایید» سؤال شد

ص: ۳۹

۱- نحل، آیه ۴۳.

۲- بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۷۴.

که مقصود از اهل علم چه کسانی هستند؟ حضرت فرمود: ما هستیم. عرض شد: از شما باید پرسش کرد؟ امام فرمود: بله. عرض شد: آیا بر ما لازم است که از شما (مسائل و معارف دین) را بپرسیم؟ حضرت فرمود: آری. عرض شد: آیا بر شما لازم است که پاسخ دهید؟ امام فرمود: اختیار پاسخ دادن یا ندادن با ماست.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: سَائِلِ الْعُلَمَاءَ وَ خَالِطِ الْحُكَمَاءَ وَ جَالِسِ الْكُبَرَاءَ؛^(۱)

[در مسائلی که از آن آگاهی ندارید] از عالمان و کارشناسان سؤال کنید و با اهل حکمت، دوستی کنید و با بزرگان همنشین باشید.

امام صادق علیه السلام فرمودند: فَاسْأَلِ الْعُلَمَاءَ مَا جَهِلْتَ وَ إِيَّاكَ أَنْ تَسْأَلَهُمْ تَعْتَنَّا وَ تَجْرِبَهُ وَ

ص: ۴۱

۱- [۱]. کنز العمال، ج ۱۰، ص ۲۳۸، ح ۲۹۲۶۳.

إِيَّاكَ أَنْ تَعْمَلَ بِرَأْيِكَ شَيْئًا وَخُذْ بِالْإِحْتِيَاظِ فِي جَمِيعِ مَا تَجِدُ إِلَيْهِ سَبِيلًا؛ (۱)

آنچه را نمی دانی از عالمان سؤال کن و از پرسشی که برای به اشتباه و زحمت انداختن و آزمایش کردن است پرهیز نما. در هیچ امری (مسائل شرعی) به رأی و نظر خود عمل نکن و در هر کاری که امکان دارد احتیاط نما (بی پروایی نکن).

ص: ۴۲

۱- [۱]. بحار الانوار، ج ۲، ص ۲۶۰.

رسول خدا صلی الله علیه و آله: سَلُوا أَهْلَ الشَّرَفِ عَنِ الْعِلْمِ، فَإِنْ كَانَ عِنْدَهُمْ عِلْمٌ فَارْتَبُوا لَهُمْ لَا يَكْذِبُونَ؛ (۱)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: برای معرفت و علم پیدا کردن، از اهل شرافت سؤال نمایید و اگر آنان علمی داشتند آن را بنویسید، زیرا آنان دروغ نمی گویند.

ص: ۴۳

رسول خدا صلی الله علیه و آله: يَا أَبَا ذَرٍّ إِذَا سئِلْتَ عَنْ عِلْمٍ لَا تَعْلَمُهُ فَقُلْ لَا أَعْلَمُهُ تَنْجَحُ مِنْ تَبِعْتِهِ وَلَا تُفْتِ بِمَا لَا عِلْمَ لَكَ بِهِ تَنْجَحُ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ (۱)

اگر از تو دانش مربوط به امری را خواستند و تو نمی دانی، بگو: نمیدانم تا از پیامد آن نجات پیدا کنی، و به آنچه علم نداری فتوا نده تا از عذاب خدا در روز قیامت رهایی یابی.

ص: ۴۴

امام علی امیرالمؤمنین علیه السلام: لَا يَسْتَحْيِي الْعَالِمُ إِذَا سُئِلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ أَنْ يَقُولَ لَا عِلْمَ لِي بِهِ؛^(۱)

شخص آگاه و دانشمند، در صورتی که جواب پرسشی را نمی داند، از اظهار عدم علم شرم و حیا نمی کند.

ص: ۴۵

۱- [۱]. احمد بن محمد برقی، محاسن، ج ۱، ص ۳۲۸، ح ۶۶۴.

امام صادق علیه السلام: إِذَا سَئِلَ الرَّجُلُ مِنْكُمْ عَمَّا لَا يَعْلَمُ، فَلْيَقُلْ لَا أَدْرِي، وَ لَا يَقُلْ اللَّهُ أَعْلَمُ، فَيُوقِعَ فِي قَلْبِ صَاحِبِهِ شَكًّا. وَإِذَا قَالَ الـمَسْئُولُ لَا أَدْرِي، فَلَا يَتَّهَمُهُ السَّائِلُ؛ (۱)

اگر از یک نفر شما چیزی سؤال شد که نمی دانند، بگویند: نمی دانم و نگویند: خدا آگاه تر است، زیرا در قلب مخاطب شما تردید و شک پدید می آید و در صورتی که شخص مورد

ص: ۴۶

سؤال، گفت نمی دانم پرسشگر او را به دریغ ورزیدن متهم نمیکند.

پیام حدیث

روشن است که علم اشخاص غیر معصوم اندک و محدود است، لذا شخص دانشمند هر چند علامه باشد در صورتی که چیزی را نمیداند باید فروتنی کرده، بگوید: نمیدانم.

ص: ۴۷

پاسخ پس از تحمل شنیدن

رَوِيَ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فَقَالَ: إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَكَ عَنْ أَشْيَاءَ فَلَا تَغْضَبْ. قَالَ: سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ فَإِنْ كَانَ عِنْدِي أَجِبْتُكَ وَإِلَّا سَأَلْتُ جِبْرِيْلَ فَقَالَ أَخْبِرْنَا... وَ عَنْ خَيْرِ بَقَاعِ الْأَرْضِ وَ عَنْ شَرِّهَا فَقَالَ: يَا أَعْرَابِيُّ هَذَا مَا سَمِعْتُ بِهِ وَ لَكِنْ يَا تَيْبِي جِبْرِيْلُ فَاسْأَلْهُ... وَ خَيْرِ بَقَاعِ الْأَرْضِ الـمَسَاجِدُ وَ شَرُّهَا الْأَسْوَاقُ وَ هِيَ مِيَادِينُ إِنْ لَيْسَ...؛

روایت شده که فردی از بادیه نشینان نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت: من از چیزهایی میخواهم سؤال نمایم، پس شما خشمگین مشو. حضرت

فرمود: از آنچه به نظرت آمد پرسش کن، اگر من از آن آگاه باشم پاسخ می‌دهم، و گرنه از جبرئیل سؤال می‌کنم. آن شخص گفت: ... از بهترین و بدترین نقطه زمین ما را آگاه نما. پیامبر صلی الله علیه و آله خطاب به آن اعرابی گفت: من چنین چیزی را نشنیده و از آن خبر ندارم، ولی جبرئیل نازل میشود و من از او می‌پرسم ... حضرت پس از دریافت جواب از جبرئیل فرمود: بهترین مکانها مساجد و بدترین آنها، بازارها هستند که جولانگاه ابلیس است.^(۱)

ص: ۴۹

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۹، ص ۲۸۱.

پیام حدیث

حدیث فوق، گویای این پیام است که انسان باید تحمّل شنیدن هر سؤالی را از هر کس داشته باشد و خشمگین نشود و آنگاه جواب دهد.

ص: ۵۰

و رُوِيَ أَنَّ أَنْصَارِيًّا حَيَاءً إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَسْأَلُهُ وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ ثَقِيفٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: يَا أَخَا ثَقِيفٍ إِنَّ أَلَّ أَنْصَارِيٍّ قَدْ سَبَقَكَ بِالْمَسْأَلَةِ فَاجْلِسْ كَيْمًا نَبْدًا بِحَاجَةِ الْأَنْصَارِيِّ قَبْلَ حَاجَتِكَ؛ (۱)

روایت شده که یکی از انصار مدینه نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و سؤالی کرد. پس از آن نیز یک نفر از قبیله ثقیف آمد و درباره امری پرسید.

ص: ۵۱

حضرت خطاب به آن مرد ثقیفی فرمود: آن شخص انصاری زودتر از تو سؤال نمود. بنشین تا پیش از رفع نیاز تو، خواسته آن مرد انصاری را پاسخ گوئیم.

ص: ۵۲

امام سجّاد علیه السلام: قَالَ سَيِّئِلَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَنْ أَفْصَحَ النَّاسِ قَالَ: الـمُجِيبُ الـمُسْتَكْتَبُ عِنْدَ يَدَيْهِه
السُّؤَالِ؛ (۱)

امام سجّاد علیه السلام نقل می فرماید: از علی بن ابی طالب علیه السلام درباره فصیح ترین مردم سؤال شد؟ آن حضرت فرمود: کسی است که در برابر سؤال ناگهانی، پاسخ ساکت کننده داشته باشد. (مخاطب را قانع کند)

ص: ۵۳

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ شَيْءٍ فِي تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ فَأَجَابَنِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ ثَانِيَةً فَأَجَابَنِي بِجَوَابٍ آخَرَ. فَقُلْتُ: جُعِلْتُ
فِدَاكَ كُنْتُ أَجَبْتُ فِي هَذِهِ الْمَسْأَلَةِ بِجَوَابٍ غَيْرِ هَذَا قَبْلَ الْيَوْمِ فَقَالَ لِي يَا جَابِرُ إِنَّ لِلْقُرْآنِ بَطْنًا وَ لِلْبَطْنِ بَطْنٌ وَ لَهُ ظَهْرٌ وَ
لِلظَّهْرِ ظَهْرٌ يَا جَابِرُ وَ لَيْسَ شَيْءٌ أَبْعَدَ مِنْ عُقُولِ الرِّجَالِ مِنْ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ ...؛ (۱)

جابر میگوید: از امام باقر علیه السلام تفسیر چیزی را از نظر قرآن پرسیدم که حضرت جواب داد

ص: ۵۴

و همان سؤال را دوباره پرسیدم که امام علیه السلام پاسخ دیگری داد. به حضرت عرض نمودم: جانم به فدایت، دیروز به این پرسش جواب دیگری اظهار داشتید؟ حضرت خطاب به من فرمود: قرآن، باطنی دارد و باطن آن هم باز بطن و سرّ دیگری دارد و باز قرآن، ظاهری دارد و ظاهر آن ظهور دیگری. ای جابر! هیچ چیزی از تفسیر قرآن، به خردها دورتر نیست.

ص: ۵۵

امام کاظم علیه السلام: فَإِنْ لَمْ أَجِدْ مَنْ يَعْقِلُ السُّؤَالَ عَنْهَا قَالَ: فَأَعْتَنِمَ جَهْلَهُ عَنِ السُّؤَالِ؛ (۱)

هشام بن حکم به امام کاظم علیه السلام عرض میکند: اگر شخص صاحب خردی که (معنای عمیق حکمت) را بفهمد و از آن سؤال نماید نیافتم چه کنم؟ امام علیه السلام فرمود: جهل (و عدم عمق نگری) او را غنیمت بشمار (حکمت را ضایع نکن و به او پاسخ نده).

ص: ۵۶

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لِي: قُلْ لِلْعَبَّاسِيِّ يَكْفَى عَنِ الْكَلَامِ فِي التَّوْحِيدِ وَغَيْرِهِ وَ يُكَلِّمُ النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ وَ يَكْفَى عَمَّا يُنْكِرُونَ وَ إِذَا سَأَلُوكَ عَنِ التَّوْحِيدِ فَقُلْ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* اللَّهُ الصَّمَدُ* لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ* لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ} وَ إِذَا سَأَلُوكَ عَنِ الْكَيْفِيَّةِ فَقُلْ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ: {لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ} (۱) وَ إِذَا سَأَلُوكَ عَنِ

ص: ۵۷

السَّمْعُ، فَقُلْ كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: {هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ} (۱) كَلَّمَ النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ؛ (۲)

محمد بن عبید می گوید: من بر امام رضا علیه السلام وارد شدم که حضرت به من فرمود: به آن شخص عباسی بگو: در امر توحید و غیر آن سخن نگو و با مردم به اندازه فهم و معرفتشان صحبت نما و از آنچه برایشان قابل فهم نبوده و منکر می شوند دهان فرو بند. اگر درباره توحید از تو سؤال کردند _ همانگونه بگو که خدای متعال فرمود: «ای پیامبر صلی الله علیه و آله ! بگو خدا

ص: ۵۸

۱- بقره، آیه ۱۳۷.

۲- بحار الانوار، ج ۲، ص ۷۰.

بی نظیر و منحصر به فرد، بی نیاز و بدون فرزند است. او زاییده کسی نیست و هیچ کس همتای او نیست - سخن بگو». و چنانچه از چگونگی خدا پرسیدند، همانگونه بگوی که خدای متعال فرمود: خدا، مانندی ندارد. و اگر از شنیدن خدا سؤال کردند، همانگونه بگوی که خدا فرمود: «خدا، شنوا و آگاه است». با مردم به قدر معرفت و درکشان سخن بگو.

پیام احادیث

هر آیه از قرآن، حقایق و معارف گوناگونی در بر دارد که امامان معصوم قادر به فهم و تفسیر دقیقش آنها هستند. به بیان دیگر

ص: ۵۹

خردمندان با عقل خود نمیتوانند به تمام حقایق ظاهری و باطنی آیات نائل گردند. پس تنها مفسران حقیقی، امامان علیهم السلام هستند آنان حقایق را از ظاهر و باطن قرآن میفهمند و به فراخور ظرفیت فکری مخاطب در شرایط گوناگون، جوابهایی متفاوت ارائه میدهند ایشان سفارش میکنند که جواب پرسشگر جاهل و فاقد ظرفیت فکری را ندهید.

ص: ۶۰

آگاهی و یاد گرفتن، هدف پرسش

امام علی امیر مؤمنان علیه السلام میفرماید: لِسَاءِلِ سَأَلُهُ عَنِ مُعْضِدِهِ: سَبَلٌ تَفْقُهًا وَ لَا تَسْأَلُ تَعْتًا فَإِنَّ الْجَاهِلَ الْوَالِدَ الْمُتَعَلِّمِ شَبِيهُ بِالْجَاهِلِ وَ إِنَّ الْوَالِدَ الْوَالِدَ الْمُتَعَلِّمِ شَبِيهُ بِالْجَاهِلِ؛ (۱)

آن حضرت به شخصی که از امر مشکلی سؤال کرد، فرمود: پرسش باید جهت فهمیدن و ژرف نگری باشد، نه برای به اشتباه و زحمت انداختن دیگران. همانا، انسانی که علم فرا

ص: ۶۱

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۲۲؛ نهج البلاغه، حکمت ۳۲۰.

میگیرد همچون شخص عالم است و عالمی که نسنجیده رفتار می کند، همانند جاهل است.

ص: ۶۲

سَأَلَ ابْنُ الْكَوَّاءِ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: كَمْ بَيْنَ مَوْضِعِ قَدَمِكَ إِلَى عَرْشِ رَبِّكَ؟ قَالَ: ... سَلْ مُتَعَلِّمًا وَلَا تَسْأَلْ مُتَعَتِّتًا مِنْ مَوْضِعِ قَدَمِي إِلَى عَرْشِ رَبِّي أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ مُخْلِصًا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؛ (۱)

ابن کوّاء از امیرالمؤمنین علیه السلام پرسید فاصله بین قدم شما تا عرش الهی چقدر است؟ حضرت فرمود: ... برای یاد گرفتن و آگاهی سؤال نما، نه برای اشتباه و به مشقت انداختن.

ص: ۶۳

فاصله از جایگاه پای من تا عرش پروردگارم، گفتن کلمه «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» از سوی گوینده با اخلاص است.

ص: ۶۴

قال الصادق عليه السلام: سَلُونَا نُعَلِّمُكُمْ وَنُوقِفُكُمْ عَلَى قَوَارِعِ الْقُرْآنِ لِكُلِّ دَاءٍ؛ (۱)

امام صادق علیه السلام: از ما سؤال پرسید تا معارف را به شما یاد دهیم و شما را در برابر هرگونه بیماری (روحی و بدنی) و آسیب زننده ای (انسی و جنی) از آیات شفابخش و خنثی کننده شرور و خطرات آگاه سازیم.

ص: ۶۵

پاسخ گفتن به هر پرسش

امام صادق علیه السلام: إِنَّ مَنْ أَجَابَ فِي كُلِّ مَا يُسْأَلُ عَنْهُ لَمْ يُجُنَّ؛^(۱) هر کس، هر سؤالی را پاسخ دهد، دیوانه است.

پیام حدیث

پاسخ دادن، به هر سؤال یعنی آگاهی داشتن به تمام علوم و فنون و چنین امری برای هیچ بشر عادی امکان پذیر نیست، گرچه دارای نبوغ باشد.

ص: ۶۶

۱- [۱]. بحار الانوار، ج ۲، ص ۱۱۷.

عَنْ مَنْصُورِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ مَسْأَلِهِ، فَقُلْتُ: أَسَأَلُكَ عَنْهَا ثُمَّ يَسْأَلُكَ غَيْرِي فَتُجِيبُهُ بِغَيْرِ الْجَوَابِ الَّذِي أُجِبْتَنِي بِهِ. فَقَالَ: إِنَّ الرَّجُلَ يَسْأَلُنِي عَنِ الْوَسْأَلَةِ يَزِيدُ فِيهَا الْوَسْأَلَةَ فَأَعْطِيهِ عَلَى قَدْرِ مَا زَادَ وَيَنْقُصُ الْوَسْأَلَةَ فَأَعْطِيهِ عَلَى قَدْرِ مَا يَنْقُصُ؛ (١)

منصور بن حازم میگوید: از امام صادق علیه السلام درباره امری سؤال کردم و عرض نمودم: من

ص: ٦٧

دربارهٔ موضوعی پرسیدم و شخص دیگری از همان امر پرسش مینماید و جواب شما به او غیر از پاسخ من است. امام علیه السلام فرمود: شخصی دربارهٔ موضوعی از من سؤال کرده و یک حرف زیاد یا کم میکند که من به اندازه زیادی یا کاهش یک حرف جواب بیشتر یا کمتر میدهم.

پیام حدیث

کم و زیاد کردن یک حرف یا کلمه در سؤال ، سبب تغییر جواب در مسائل دینی و غیر آن می شود.

ص: ۶۸

امام علی امیرالمؤمنین علیه السلام سألونی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونی سَلُونی عَمَّا شِئْتُمْ. فَقَامَ إِلَیْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: حَدِّثْنَا يَا أَمِيرَ الْـمُؤْمِنِينَ عَنِ الْبَلَاءِ. قَالَ: إِنَّكُمْ فِي زَمَانٍ إِذَا سَأَلَ سَائِلٌ فَلْيَعْقِلْ وَإِذَا سُئِلَ مَسْئُولٌ فَلْيَتَّبِعْ أَلَا وَإِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أُمُورًا... وَكَانَتِ الدُّنْيَا بَلَاءً عَلَيْكُمْ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِي حَتَّى يَفْتَحَ اللَّهُ لِبَقِيَّتِهِ الْأَبْـرَارِ؛(۱)

امام علی علیه السلام در خطبه ای حاضران را مورد خطاب قرار داد و فرمود: آنچه می خواهید از من سؤال کنید... شخصی در آن جمع

ص: ۶۹

برخاست و خطاب به آن حضرت گفت: از بلا یا و حوادث آینده برای ما سخن بگو. امام علیه السلام فرمود: شما در دورانی هستید که اگر پرسشگری سؤال کرد باید بیندیشد و تعقل نماید و در صورتی که شخصی مورد پرسش قرار گرفت باید تأمل و درنگ نماید. آگاه باشید! در پیش روی شما اموری وجود دارد و دنیا مایه گرفتاری شما و اهل بیت من خواهد بود تا اینکه خدا برای باقیمانده ابرار (امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف) گشایشی پدید آورد.

فَقُلْتُ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، أَتَأْذُنُ فِي مَسْأَلِهِ اخْتَلَجَ فِي صَدْرِي أَمْرَهَا لَيْلَتِي؟ قَالَ: سَلْ وَإِنْ شَرَحَتْهَا فَلِي وَإِنْ أَمَسَتْ كَتَبْتُهَا فَلِي. فَصِيحَّحَ نَظْرَكَ وَتَبَّبْتُ فِي مَسْأَلَتِكَ وَأَضَعُ إِلَى جَوَابِهَا سَمْعَكَ، وَلَمَّا تَسْأَلُ مَسْأَلَهُ تَعْنِي، وَاعْتَنِ بِمَا تَعْنِي بِهِ، فَإِنَّ الْعَالَمَ وَالْمُتَعَلَّمَ شَرِيكَانِ فِي الرُّشْدِ، مَأْمُورَانِ بِالنَّصِيحَةِ، مَنْهِيَّانِ عَنِ الْغَشِّ؛ (۱)

راوی میگوید: به امام هادی علیه السلام عرض کردم آیا اجازه می دهید درباره امری که دیشب در

ص: ۷۱

ذهنم خطور نموده سؤال کنم؟ حضرت فرمود: پرسش نما، ولی اختیار پاسخ دادن یا خودداری از آن با من میباشد. تو باید فکر و نظر خود را اصلاح کرده در سؤال خود تأمل و درنگ نمایی، به جواب آن گوش فرا دهی، برای به اشتباه انداختن پرسش نکنی و به آنچه برایت فایده دارد توجه داشته باشی، زیرا دانشمند و طالب دانش در امر رشد و کمال شریک هستند و موظف به خیرخواهیاند و از خیانت نهی شده‌اند.

امام امیر مؤمنان علی علیه السلام:

مَنْ سَأَلَ إِسْتِفَادَةً (۱) هَر كَس سَوَال سَوَال نَمَائِد، [از علم و تجربه دیگران] بهره می جوید.

ص: ۷۳

۱- [۱]. غررالحکم، معجم الفاظ غرر، واژه «سَأَلَ».

امام صادق علیه السلام: الْعِلْمُ خَزَائِنٌ وَالْمَفَاتِيحُ السُّؤَالُ فَاسْأَلُوا يَرْحَمَكُمُ اللَّهُ فَإِنَّهُ يُؤْجِرُ فِي الْعِلْمِ أَرْبَعَةَ السَّائِلِ وَالْمُتَكَلِّمِ وَالْمُسْتَمِعِ وَالْمُحِبِّ لَهُمْ؛ (۱)

امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوار خود نقل میکند: علم، خزاینی دارد و کلیدهای آنها پرسش است. شما سؤال کنید تا مشمول رحمت خدا قرار گیرید، زیرا در پرتو علم

ص: ۷۴

چهار نفر از ثواب بهره مند می گردند: پرسشگر، گوینده (جواب دهنده)، شنونده و اشخاص علاقه‌مند به آنان.

ص: ۷۵

صندوقچه علم را با پرسش بگشا

امام صادق علیه السلام: إِنَّ هَذَا الْعِلْمَ عَلَيْهِ قُفْلٌ وَ مِفْتَاحُهُ الـ [مَسْأَلَةٌ؛ \(۱\)](#)

این علم (علم دین) قفلی دارد و کلید آن پرسش است. (با پرسش علم انسان زیاد می گردد).

ص: ۷۶

۱- [۱]. الکافی، ج ۱، ص ۴۰.

سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ الْبَاقِرَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِمَ يُعْرَفُ الْإِمَامُ قَالَ بِخِصَالٍ أَوْلَاهَا نَصٌّ مِنَ اللَّهِ... وَ أَنْ يُسْأَلَ فَيُجِيبَ وَ أَنْ يُسْأَلَ عَنْهُ فَيُتَبَدَّى وَ يُخْبِرَ النَّاسَ بِمَا يَكُونُ فِي غَدٍ...؛ (۱)

راوی میگوید: از امام باقر علیه السلام درباره راه شناخت امام معصوم پرسیدم. آن حضرت فرمود: از چند راه میتوان او را شناخت: اولین راه اینکه از جانب خدا بر امامت او تصریح شده باشد؛ راه دیگر اینکه اگر از او [درباره

ص: ۷۷

معارف مسائل دین ... [سؤال شد جواب دهد] [در پاسخ دادن صحیح در مانده نباشد] و چنانچه کسی [در دل] سؤال دارد، ولی آنرا طرح نکرد امام در جواب دادن پیش دستی نماید و نیز مردم را از آینده خود خبر دهد.

ص: ۷۸

از او

قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَيْسَى الْيَقْطِينِيُّ لَمَّا اخْتَلَفَ النَّاسُ فِي أَمْرِ أَبِي الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ جَمَعْتُ مِنْ مَسَائِلِهِ مِمَّا سُئِلَ عَنْهُ وَ
أَجَابَ فِيهِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ أَلْفَ مَسْأَلَةٍ؛ (۱)

محمد بن عیسی ... میگوید: پس از اینکه مردم در امر امامت حضرت رضا علیه السلام دچار اختلاف گشتند [و بعضی امامت
او را انکار

ص: ۷۹

کردند]، من ۱۸ هزار سؤال و جواب از آن امام علیه السلام گرد آوردم.

توضیح

یکی از علائم شناخت امام علیه السلام، جواب او به هر پرسشی است، زیرا امام علیه السلام نسبت به تمام علوم که برای هدایت بشر ضرورت دارد، آگاه است.

ص: ۸۰

رسول خدا صلی الله علیه و آله: يَا مُعَاذُ تَوَاضَعُ لِلَّهِ يَرْفَعُكَ اللَّهُ وَ لَا تَقْضِيَنَّ إِلَّا بِعِلْمٍ فَإِنْ أَشْكَلَ عَلَيْكَ أَمْرٌ فَسَلْ وَ لَا تَسْتَيْحِي وَ اسْتَشِرْ...؛ (۱)

رسول خدا صلی الله علیه و آله در حدیثی خطاب به معاذ [هنگام اعزام او برای تبلیغ در یمن] فرمود: فروتن باش تا خدا تو را عظمت بخشد و جز از روی علم داوری نکن و چنانچه امری

ص: ۸۱

برای مشتبّه و مشکل بود [حکم الهی آن را ندانستی] سؤال کن و خجالت نکش و اهل مشورت کردن باش.

ص: ۸۲

امام علی امیرالمؤمنین علیه السلام: سَلْ عَمَّا لَا بُدَّ لَكَ مِنْ عِلْمِهِ وَلَا تُعْذِرْ فِي جَهْلِهِ؛^(۱)

درباره چیزهایی سؤال کنید که ناچار از دانستن آنها هستید و در صورت جهل به آنها عذرتان پذیرفته نیست.

ص: ۸۳

۱- [۱]. غررالحکم، ح ۵۵۹۵، معجم الفاظ غرر، واژه «سئل».

پرسش از چیزهای موجود

امام امیرمؤمنان علی علیه السلام: لَا تَسْأَلُ عَمَّا لَمْ يَكُنْ فِيهِ الَّذِي قَدْ كَانَ لَكَ شُغْلٌ؛ (۱)

از چیزهایی که نیست [یا امکان ندارد] نپرسید، زیرا سؤال از آنچه که هست و امکان دارد، برای مشغول شدن فکر و نیروی شما کافی است.

ص: ۸۴

۱- [۱]. بحارالانوار، ج ۱، ص ۲۲۳.

قَالَ: كُنَّا عِنْدَهُ فَارْتَعِدَتِ السَّمَاوَاتُ فَقَالَ: هُوَ سُبْحَانُ مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ. فَقَالَ لَهُ أَبُو بَصِيرٍ: جُعِلْتُ فِدَاكَ إِنَّ لِلرَّعْدِ؟ كَلَامًا؟ فَقَالَ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ، سَلْ عَمَّا يَغْنِيكَ وَدَعْ مَا لَا يَغْنِيكَ؛ (۱)

راوی میگوید: نزد امام صادق علیه السلام بودیم که از آسمان صدای رعد و برق آمد و حضرت فرمود: پاک و منزه است خدایی که رعد و برق و فرشتگان با خوف و خشیت او را تسبیح میگویند. [در این هنگام] ابوبصیر گفت: جانم

ص: ۸۵

فدايت، آيا رعد و برق سخن ميگويد؟ حضرت خطاب به او فرمود: از چيزي سؤال كن كه براي فايده دارد و آنچه براي تو فايده ندارد رها كن.

ص: ۸۶

۱. سیدرضی، نهج البلاغه، انتشارات فیض الاسلام، تهران، ۱۳۷۹.

۲. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، دارالکتب الاسلامیه، تحقیق: علی اکبر غفاری، تهران، چاپ ششم، ۱۳۷۵ هـ.ش.

۳. برقی، احمد بن محمد، المحاسن، تحقیق: سیدمهدی رجایی، ناشر معاونت فرهنگی مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.

۴. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی تا.

۵. طبرسی، ابومنصور احمد بن علی، الاحتجاج، مطبعه نعمان، النجف الاشرف، ۱۳۸۶ق.

١. طبرسى، رضى الدين، ابونصـر حسن بن فضل، مكارم الاخلاق، انتشارات اعلمى، بيروت، چاپ ششم، ١٣٩٢ ق.

٢. آمدى، عبدالواحد، غررالحكم، تحقيق مصطفى درايت، مركز تحقيقات دفتر تبليغات، قم، ١٤١٣ ق.

علاء الدين، على متقى هندی، كنزالعمال، مؤسسه الرّساله، بيروت، ١٤١٣ ق.

ص: ٨٨

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

